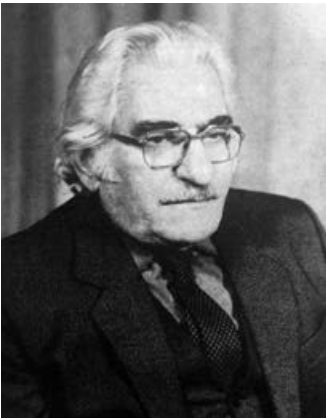

Onun yaradıcılığı mübaliğəli, dəbdəbəli, bəzədilmiş, süni görünə biləcək mövzulardan çox-çox uzaqdır. Bu sənətkarın əsərlərində daha çox sadə məişət mövzuları, gündəlik həyatdan götürülmüş adi səhnələr, xalq məişəti, milli adət-ənənələr əsas yer tutur. Onlarda rəssamın özünəməxsus yaradıcılıq təxəyyülü və dəst-xəti əks olunub. Bu il Xalq rəssamı Ağa Cəfər oğlu Mehdiyevin 105 yaşı tamam olur.

Ağa Mehdiyev ölkəmizin ən gözəl guşələrindən biri olan İsmayılı rayonunun Lahıc qəsəbəsində anadan olub. Lahıc özünün təbii gözəllikləri, gözoşayan mənzərəsi, insanların zəhmətsevərliyi və adət-ənənələrimizin xüsusi şövqlə yaşadıldığı bölgələrimizdən biridir. Lahıcda məxsusi ustalqla hazırlanmış sənətkarlıq nümunələri ölkə-

A.Mehdiyev Azərbaycan təsviri sənət tarixində özünün yaradıcılıq üslubunu yaratmış sənətkarlardandır. Rəssam kompozisiya quruluşunda əlavə detallardan imtina edir, əksər hallarda qəhrəmanlarını, əşya və predmetləri açıq təbiət fonunda təsvir edirdi. O, kolorit həllində daha çox təmiz rənglərə üstünlük verir və təmiz rəng keçidlərinin kon-

baycan Milli İncəsənət Muze-yi ilə yanaşı, ölkəmizin digər muzey, qalereya və şəxsi kolleksiyalarında saxlanılır.

Sənətkarın süjetli tabloları yüksək bədii və estetik təsir gücünə malikdir. Rəssamın təsvir etdiyi hadisələrdə tama-

Azərbaycan ziyalılarının öl-məz ruhlarına ithaf etmişdir. Möhürlənmiş qapının çərçivələrinə yöndəmsiz taxtaların çarpaz şəklində mıxlanmış görüntüləri seyrçidə olduqca ağır hisslər yaradır. Bu repressiya mövzusunda işlənmiş ilk təsviri sənət nümunəsi hesab olunur.

Rəssam 1990-cı il Qanlı iyirmi yanvar faciəsinin dəhşətlərinə biganə qalmamış, "Qanlı gecə" adlı əsərində faciənin acılarını bədi biçimdə əbədləşdirmişdir.

A.Mehdiyev eyni zamanda bir çox portret qalereyası yaratmışdır: "Qoca kişi başı" (1975), "Avtoportret" (1979), "Lahıclı qız" (1980), "Qız surəti" (1980), "Xalq şairi Süleyman Rüstəmin portreti" (1980),

"Şər qarışanda" (1986), "Pa-yız" (1989) və başqalarını qeyd etmək olar. Avropanın sənət mərkəzində yaşayıb-yaratmış, postimpressionizm cərəyanının məşhur nümayəndəsi Pol Qoqen (1848-1903) və Fovizm cərəyanının banisi Anri Matiss (1869-1954) yaradıcılıqlarında bilərəkdən perspektiv və işıq-kölgə həllindən imtina edir, kolorit həllində daha çox təmiz rəng yaxılarından istifadə edirdilər. Təbii ki, bu rəssamların üslubunun formalaşmasında, onların yaradıcılığına Şərq incəsənətinin güclü təsiri olmuşdur. Maraqlısı budur ki, Azərbaycan təsviri sənətində formalaşmış bu ənənə sovetlər dönməndə unutulmağa çalışılmışdır. Buna baxmayaraq, A.Mehdiyev özünün yaradıcılığında bu istiqaməti həmişə ana xətt kimi götürmüşdür. Demək olar ki, rəssam ömrü boyu öz sənət prinsiplərinə sadıq qalaraq, tamaşaçının zövqünü oxşayan, forma, mənə və məzmun dolğunluğu ilə seçilən, güclü bədii-estetik təsir qüvvəsinə malik sənət əsərləri işləmişdir.

Rəssam həmçinin maraqlı natürmort nümunələri yaratmışdır. "Qəhvədanla natürmort" (1984), "Natürmort palitra ilə" (1984), "Natürmort" (1985) və s.

A.Mehdiyevin Türkiyəyə etdiyi yaradıcılıq ezamiyyəti onun üçün həm maraqlı, həm də yaddaqalan olmuşdur. Qardaş Türkiyə Cümhuriyyətinə yaradıcılıq səfərində o, gördükləri, duyduqları və müşahidələri nəticəsində maraqlı tablolar yaratmışdır. Bu səfərdən sonra rəssamın Türkiyəyə həsr edilmiş əsərlərindən ibarət Bakıda fərdi sərgisi təşkil olunmuş və sərgi tamaşaçı və mütəxəssislər tərəfindən müsbət qiymətləndirilmişdir. Lakin sonralar nədənsə rəssamın xarici ölkələrə yaradıcılıq ezamiyyəti müşahidə edilməmişdir. Rəngkarın tarixi minilliklərlə ölçülən qədim İstanbul şəhərinə həsr etdiyi mənzərələr tamaşaçının qəlbində xoş hisslər yaradır. A.Mehdiyevin "İstanbul duman içində" (1960), "Bosfor yağışdan sonra" (1960), "Axşama doğru. İstanbul" (1961) və başqa əsərləri 1961-ci ildə "Türkiyədə" adlı fərdi sərgidə, daha sonra 1964-cü ildə təşkil olunmuş "Xarici ölkələr Azərbaycan rəssamlarının gözü ilə" adlı qrup sərgisində uğurla nümayiş olunmuşdur.

Sənətkarın həyat və yaradıcılığı haqqında albom-kitab (M.Litvin "Ağa Mehdiyev" Bakı, 1990) nəşr olunmuşdur. Xalq rəssamı Ağa Mehdiyevin özünəməxsus yaradıcılıq dəst-xəti və güclü müşahidə qabiliyyəti ilə yaratmış olduğu sənət nümunələri Azərbaycan təsviri sənət tarixində həmişə yaşayacaqdır.

*Əsəd QULİYEV,
Rəssamlar İttifaqının üzvü,
sənətsünas*

Milli ruhlu rəssamın yaradıcılıq yolu

mizdən uzaqlarda da şöhrət qazanıb. Təbii ki, rəssamın ilahinin ecəzkar gözəlliklər bəxş etdiyi belə guşədə böyüyüb boya-başa çatması, onun sənət seçiminə və sonradan sənət dünyasının formalaşmasına heç də az təsir etməyib. A.Mehdiyev ali rəssamlıq təhsili almamışdır. O, Ə.Əzimzadə adına Azərbaycan Dövlət Rəssamlıq Texnikumunu bitirdikdən sonra (1938) fəal yaradıcılıq aləminə qədəm basmışdır. Qeyd etmək lazımdır ki, xüsusi yaradıcılıq bacarığı tələb edən sənət növlərini hər hansı bir məktəbi bitirməklə əldə etmək olmaz. Sadəcə bu sənət adamının yaradıcılıq dünyasını təkmilləşdirmək üçün bir vasitə ola bilər. A.Mehdiyev dəzgah rəssamlığının bütün janrlarında xüsusi bədii yaradıcılıq təxəyyülü ilə əsl sənət inciləri yaratmışdır. Onun istər süjetli tablo və portret, istərsə də mənzərə və natürmort janrlarında yaratmış olduğu sənət əsərləri özünün bədii ifadə həlli, işlənilmə xüsusiyyətləri, forma-məzmun ahəngdarlığı və bədii təsir qüvvəsi ilə tamaşaçı və mütəxəssislərin nəzər-diqqətini cəlb edir.

trastlığı vasitəsilə əsərlərində işıq-kölgə münasibətlərini yaradırdı. İstər mövzu seçiminə, istərsə də bədii texniki işlənilmə xüsusiyyətlərində rəssam ənənələrə söykənirdi. Onun bilərəkdən perspektiv və kolorit həllindən imtinası, eləcə də əyri, dalğalı xətlərlə işləmə xüsusiyyətləri təbii ki, qədim miniatur sənətimizdən qaynaqlanırdı. Bəlkə də A.Mehdiyevin milli motivli əsərlər işləməsi və işlənilmə texnikasında mövcud qaydalardan kənar, qədim miniatur üslubuna meyilliyi onun sənətinin vaxtilə layiq olduğu mərtəbəyə uyğun dəyərləndirilməsinə və qiymətləndirilməsinə mane olmuşdur. Belə ki, A.Mehdiyevə 1988-ci ildə ömrünün 68-ci ilində Əməkdar rəssam fəxri adı verilmişdir. 2003-cü ildə Ulu Öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə rəssamın yaradıcılığı yüksək qiymətləndirilmiş və o, müstəqil respublikamızın Xalq rəssamı fəxri adına layiq görülmüşdür. Rəssamın 1961, 1970, 1981 və 1988-ci illərdə Bakı şəhərində əsərlərindən ibarət fərdi sərgiləri təşkil olunmuşdur. A.Mehdiyevin əsərləri Azər-

şaçı seyrçi deyil, sanki iştirakçı qisimdə çıxış edir. Onun süjetli tablolarına "Toy" (1973), "İntizar" (1975), "Xalq bayramı" (1976), "Günəşli gün" (1976), "Xalq bayramı" (1977), "Eyvanda" (1977), "Yaylaqda" (1977), "Analıq" (1977), "Güləş" (1979), "Xalçaçı" (1979), "Lahıc qadınları" (1979), "Tikişçi" (1982), "Nar yığımı" (1984), "37-ci il" (1987), "Səhər" (1987), "Bahar" (1987), "Təndir başında" (1988), "Qaçaq Nəbi və Həcər" (1988), "Şərq" (1989), "Ailə" (1989), "Bazar günü" (1990), "Qanlı gecə" (1990) və başqalarını qeyd etmək olar. Sadalanan əsərlərin hər birinin ayrı-ayrılıqda bədii təhlilinə ehtiyac duyulur. Rəssam ana məhəbbətini, qadın əməyini, qadınların gündəlik ailə-məişət qayğılarını, xalçaçıların, pəhləvanların, kəndirbazların, heyvandarların iş şəraitlərini, yaradıcı, zərif peşə sahiblərinin iş prosesinin müxtəlif məqamlarında, bütün incəlikləri ilə yüksək yaradıcı zövqlə və xüsusi ustalqla romantik biçimli lövhələrdə əbədləşdirmişdir.

A.Mehdiyev "37-ci il" adlı əsərini repressiyaya uğrayan

"Çobanın portreti" (1982), "İki ay" (1984), "Kamança çalan" (1984), "Qoca qadın" (1984), "Dağlı qadın" (1985) və s. Rəssam təsvir etdiyi qəhrəmanlarının surətlərini ümumiləşdirilmiş şəkildə, bir növ rəmzi xarakterli yaratmışdır. Bunu rəssam bilərəkdən edirdi. Yalnız rəssamın avtoportretində realistlik işlənilmə üslubunu sezmək mümkündür. O, özünün anatomik üz cizgilərini incəliklə təsvir etmişdir.

A.Mehdiyev təbiətin ecəzkar gözəlliklərini mənzərələrində təsvir etməkdən yorulmamışdır. İlahi gözəlliklər, Abşeronun, İsmayılının, Lahıcın və Azərbaycanın digər bölgələrinin səfəli təbiəti, özəmətli dağları, mənzərəli meşələri, çayları rəssamın fırçası ilə əbədləşdirilərək kətana köçürülmüşdür. Mənzərə əsərlərinə rəssamın "Qayıqlar" (1966), "Bürkü" (1977), "Qızmar gün" (1977), "Qayıq" (1978), "Keçid" (1978), "Abşeron" (1979), "Dağlar" (1979), "Dağlarda" (1980), "Günorta. Lahıc" (1982), "Köhnə həyət" (1982), "Uca dağlarda" (1985), "Kiçik həyət" (1985), "Yağışdan sonra" (1985), "Sakitlik" (1985),